

Στο τραγούδι αυτό του Σαββόπουλου, το οποίο αφιερώνει στα παιδιά του Λαυρίου, γίνεται λόγος για την υποβαθμισμένη περιοχή του Λαυρίου και τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοί του. Η οικονομική ανέχεια των κατοίκων, λόγω των χαμηλόμισθων επαγγελματιών και της αυξημένης ανεργίας εξαιτίας της έλλειψης εξειδίκευσης, γίνονται αισθητές στο υποβαθμισμένο βιοτικό τους επίπεδο. Διατυπώνει, επίσης, τις σκέψεις του για το πέρασμα του χρόνου και τις μεταβολές που φέρνει στην ανθρώπινη ζωή. Ο χρόνος μοιάζει να κλυδωνίζεται και να παραπατά μέσα από τα τυχαία συμβάντα της καθημερινότητας, χωρίς να αντιμετωπίζονται με επιτυχία και αποτελεσματικότητα οι ελλείψεις της ανθρώπινης ζωής και να επουλώνονται οι πληγές στις ψυχές των ανθρώπων. Το πέρασμα του χρόνου, αντί να φέρνει σταθερότητα και ικανοποίηση για το αποτέλεσμα του καθημερινού μόχθου, κερνά αβεβαιότητα και αστάθεια. Παρ' όλα αυτά, μέσα από αυτή την αδυναμία των ανθρώπων απέναντι στις δυσκολίες τους ο τραγουδιστής αναγνωρίζει ότι η αληθινή διάσταση του χρόνου βρίσκεται στη δύναμη της ανθρώπινης ζωής να εξασφαλίζει τη συνέχειά της με τους απογόνους της. Έχοντας υπόψη του ο τραγουδοποιός τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οξυμένα οι κάτοικοι της περιοχής του Λαυρίου, νιώθει αμηχανία να φτιάξει στίχους για τους ανθρώπους αυτούς. Ανίκανος να προσφέρει ουσιαστικότερη βοήθεια, τους αφιερώνει το τραγούδι αυτό εκφράζοντάς τους τη συμπαράστασή του και τη λύπη του που βλέπει να περνά ο καιρός και τα προβλήματά τους να μη βρίσκουν τη λύση τους.

Ενότητες: 1η ενότητα, στ. 1-8: Ο τραγουδιστής και τα παιδιά του Λαυρίου: Εκφράζει την αδυναμία του να βρει ένα τραγούδι κατάλληλο να παίξει για τα παιδιά που κατοικούν στο Λαύριο. Νιώθει ότι ηλικιώθηκε και φοβάται για το τι μπορεί να φέρει το μέλλον. Φοράει τιράντες και γυαλιά. Γνωρίζει καλά ότι δεν μπορεί να πει ψέματα στα παιδιά, γιατί εκείνα έχουν την ικανότητα ν' αντιλαμβάνονται τα πάντα. Μεγαλύτερη αδυναμία νιώθει να τραγουδήσει για τα παιδιά του Λαυρίου, στο βλέμμα των οποίων αναγνωρίζει την αγωνία για το πώς θα υπερνικηθούν οι οικονομικές δυσκολίες των οικογενειών τους. **2η ενότητα, στ. 9-14:** Η σχέση της ανθρώπινης ζωής με το χρόνο: Ο τραγουδιστής αντιλαμβάνεται τη ζωή να διαμορφώνεται ασταθής, μέσα από χρονικά διαστήματα γεμάτα κλυδωνισμούς. Ωστόσο, πίσω από τη διαδοχή των διαφορετικών χρονικών στιγμών, κρύβεται η αληθινή διάσταση του χρόνου, τον οποίο μπορούμε ν' αναγνωρίσουμε στα μάτια των παιδιών μας και στη διαδοχή των γενεών. **3η ενότητα, στ. 15-22:** Ο τραγουδιστής ψάχνει έναν τρόπο να μιλήσει στους μεγάλους: Την ίδια αμηχανία νιώθει ο τραγουδοποιός όταν επιχειρεί ν' απευθυνθεί και στους ενήλικους. Το πέρασμα του χρόνου έχει αλλοιώσει την όψη του και τον έχει μεταβάλει σε «ασχημοπαπαγάλο». Δεν του είναι εύκολο να παρουσιάσει διαφορετική την πραγματικότητα, όλοι γνωρίζουν τα προβλήματα που καθορίζουν τις ζωές τους. Την απογοήτευση και την αδυναμία τους μπορεί ο τραγουδιστής να τις διακρίνει στα μάτια τους, κάθε φορά που διασταυρώνεται μαζί τους μέσα στην πόλη.

Εκφραστικά μέσα: Μεταφορά (9), Προσωποποίηση (13-14), Παρομοιώσεις (7, 10, 12, 21-22) Επαναλήψεις (1 & 15, 5-6 & 19-20, 7-21, 11-13), Εικόνες (συμβολιστικές) Αντιθέσεις (Λεκτικές / Νοηματικές): 1 & 6, 5 & 6, 9, 14, 15 & 16, 17, 19 & 20, 15 & 20.

Γλώσσα: απλή και καθημερινή, πλούσια σε παρηχήσεις, κατά κύριο λόγο του «σ», που δημιουργούν ένα ιδιαίτερα έντονο ηχητικό αποτέλεσμα, συνδυαζόμενες σε συχνές συνηχήσεις («Λαύριο» - «αύριο», «γυαλιά» - «παιδιά», «όλα» - «ώρα», «όλοι» - «πόλη»). Ιδιαίτερη αίσθηση δημιουργεί και το σύνθετο επίθετο «ασχημοπαπαγάλος». Με επίμονες επαναλήψεις συγκεκριμένων στίχων δίνεται έμφαση στα κύρια νοήματα του τραγουδιού, («Δεν ξέρω τι να παίξω στα παιδιά», «Μα ο χρόνος ο αληθινός») ενώ οι αλλαγές που επιφέρει ο χρόνος αποδίδονται με την αντιθετική παράθεση των διαφορετικών χρονικών στιγμών, («ο μεγάλος» - «ο μικρός», «πάει καιρός» - «ξαφνικά»).

Στιχουργική ανάλυση Το τραγούδι αποτελείται από τρεις στροφές. Η πρώτη και η τρίτη στροφή αποτελούνται από οκτώ δεκασύλλαβους ή οκτασύλλαβους στίχους, ενώ η δεύτερη αποτελείται από έξι δεκασύλλαβους ή οκτασύλλαβους στίχους. Παρατηρούμε ότι οι στίχοι στην πρώτη και τρίτη στροφή ομοιοκαταληκτούν με πλεχτή ομοιοκαταληξία (αγβδ), ενώ η πλατιά χρήση των παρηχήσεων καθορίζει το ηχητικό αποτέλεσμα, δημιουργώντας αρκετές συνηχήσεις («Μα ο χρόνος ο αληθινός – είναι ο γιος μας ο μεγάλος κι ο μικρός»).

Η εικόνα του τραγουδοποιού δίνεται από τον ίδιο με διάθεση αυτοσαρκασμού μέσα από τους στίχους: «είμαι μεγάλος με τιράντες και γυαλιά» (στ. 3), «πάει καιρός που έχω μάθει ξαφνικά πως είμαι ασχημοπαπαγάλος» (στ. 17-18). Η αυστηρή κριτική της εμφάνισής του οφείλεται στην είσοδο του καλλιτέχνη στην ωριμότητα, στην ηλικία του εποικοδομητικού προβληματισμού για το βίο και τα έργα του καθενός, όπου το φαινόμενο αυτό είναι συχνό. Η στάση ζωής που έχει ακολουθήσει, όμως, γίνεται αντικείμενο αυστηρότερου σχολιασμού, παρά το γεγονός ότι δεν αναφέρει φανερά όλα όσα θέλει να εξομολογηθεί για τα προβλήματα της σύγχρονης κοινωνίας. Όπως και οι άλλοι ενήλικες, προσπαθεί να τα αποκρύψει από τα ερευνητικά βλέμματα των μικρών και αθώων παιδιών. Συγκεκριμένα, παραδέχεται, έστω και συγκρατημένα: «Δεν ξέρω τι να παίξω στα παιδιά στην αγορά στο Λαύριο», «κι όλο φοβάμαι το αύριο», «Πώς να κρυφτείς απ' τα παιδιά», «Ζούμε μέσα σ' ένα όνειρο που τρίζει σαν το ξύλινο ποδάρι της γιαγιάς μας», «Δεν ξέρω τι να παίξω στα παιδιά μα ούτε και στους μεγάλους». Επειδή ακριβώς είναι καλλιτέχνης και αντιλαμβάνεται την ευθύνη που έχει να αφυπνίζει το κοινό του και να το προμηθεύει με έργα αισθητικής αλλά και ηθικής αξίας, δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στην ποιότητα και το περιεχόμενο των συνθέσεών του. Αμφισβητεί, όμως, το αν έχει φανεί απόλυτα ειλικρινής απέναντι στο κοινό του και ιδίως στα αγνά αλλά ιδιαίτερα ευφυή παιδιά. Νιώθει να συμπάσχει με τους υπόλοιπους ενήλικες που αποκρύπτουν συστηματικά τη σκληρή πραγματικότητα της ζωής από τα παιδιά τους, παρά το γεγονός ότι εκείνα παρατηρούν με εξαιρετική ερευνητικότητα και φιλομάθεια κάθε ασχήμια της εκάστοτε εποχής. Γι' αυτό αναρωτιέται πώς να αντιμετωπίσει την κοινωνική αυτή συνενοχή του μέσω των τραγουδιών του.

Ο δημιουργός εξομολογείται πως **φοβάται το αύριο** και νιώθει ανήμπορος να εκπληρώσει το ηθικό του χρέος και το κοινωνικό καθήκον του ως

ενήλικος, ως καλλιτέχνης, ως γονέας. Έχει πλέον συνειδητοποιήσει πως κρύβεται και αυτός πίσω από το χρόνο που περνά και πίσω από την ανασφάλεια για το μέλλον των νεότερων, οι οποίοι, όμως, είναι τα πραγματικά χρονικά όρια του «αληθινού χρόνου»: μια και εκείνοι ορίζουν το μέλλον και πρέπει να είναι πλήρως ενήμεροι για τα διαρκή ή πρωτοεμφανιζόμενα κοινωνικά προβλήματα, ώστε να είναι εξοπλισμένα με το θάρρος και τη δύναμη να τα αντιμετωπίσουν με επιτυχία.

...αυτά που δε λέει ο Σαββόπουλος: Η αμήχανη σιωπή του συγκεκριμένου ανθρώπου της Τέχνης θα μπορούσε να εξαλειφθεί με την εξομολόγηση από μέρους του και της υπόλοιπης αλήθειας για την οποία κάνει μόνο νύξεις στο συγκεκριμένο τραγούδι του. Θα πρέπει, δηλαδή, να παραδεχτεί μπροστά στα ερευνητικά παιδικά μάτια το λόγο για τον οποίο τους αποκρύπτουν την πλήρη αλήθεια οι μεγάλοι· οι μεγάλοι που τρομάζουν με το αδυσώπητο πέρασμα του χρόνου, κατά το οποίο δεν κατορθώνουν ή δεν προσπαθούν να βελτιώσουν τις καθημερινές συνθήκες ζωής, που συμβιβάζονται με την ασχήμια που επιφέρει στην κοινωνία η ανισότιμη μεταχείριση των ανθρώπων, η άνιση κατανομή του πλούτου, η άδικη υποβάθμιση ατόμων και περιοχών (όπως οι κάτοικοι και η περιοχή του Λαυρίου στο συγκεκριμένο τραγούδι), η ανεργία, η περιθωριοποίηση κάποιων κοινωνικών ομάδων-τάξεων, η καταπάτηση των νόμων και τα απάνθρωπα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα στο όνομα των οποίων εφαρμόζονται και επικρατούν όλα τα παραπάνω φαινόμενα της κοινωνικής παθογένειας. Η παθητική στάση των μεγάλων, ο βολικός εφησυχασμός τους και η ατέρμονη ανασφάλεια για το μέλλον των παιδιών τους είναι οι αλήθειες που συγκαλύπτουν και κρύβουν από τα εξεταστικά και απορημένα βλέμματα των νεαρών ατόμων, στα οποία ανήκει το μέλλον και επιβάλλεται να είναι προετοιμασμένα και θωρακισμένα απέναντι στη σκληρή πραγματικότητα και όχι συνεχιστές της αβουλίας των ενηλίκων.

(Από το βιβλίο «Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Β' Γυμνασίου» των Εκδόσεων Βολανάκη)

Ιστορικά στοιχεία: Η μεταλλευτική δραστηριότητα σε αυτά χρονολογείται από το 3.000 π.Χ., αλλά η συστηματική εκμετάλλευσή τους αρχίζει με τη γέννηση της Αθηναϊκής Δημοκρατίας το 508 π.Χ. από τον Κλεισθένη. Τα μεταλλεία του Λαυρίου υπήρξαν η κύρια πηγή πλούτου της Αθήνας κατά την κλασική εποχή (5ος και 4ος π.Χ. αιώνας). Τα μεταλλεία έχασαν προσωρινά την αξία τους, όταν η Αθήνα έχασε τον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Επανήλθαν προσωρινά σε αξιολογή εκμετάλλευση επί εποχής Λυκούργου κατά τον 4ο αιώνα, ωστόσο η ανακάλυψη νέων μεταλλείων στη Βόρεια Ελλάδα και η αθηναϊκή παρακμή τα έθεσαν στο περιθώριο. Τελικά, οι μεταλλευτικές δραστηριότητες διακόπηκαν ολοσχερώς τον 2ο αιώνα. Τα μεταλλεία παρέμειναν σε αδράνεια μέχρι το 19ο αιώνα μ.Χ. Το 1860 ο Ανδρέας Κορδέλλας, μεταλλειολόγος γεννημένος στη Σμύρνη με σπουδές στο Φράιμπουργκ της Γερμανίας επισκέπτεται την περιοχή και διαβλέπει σημαντική οικονομική προοπτική με την ανάπτυξη των σκωριών και την επεξεργασία των εκβολάδων. Έρχεται σε επαφή με τον Τζιανπατίστα Σερπιέρι, Ιταλό επιχειρηματία, του οποίου η οικογένεια ήδη ασχολείτο με παρόμοιες εργασίες στη Σαρδηνία. Ο Σερπιέρι διαβλέπει επίσης την οικονομική δυνατότητα που του προσφέρει το Λαύριο και, το 1864, ιδρύει την εταιρεία "Roux - Serpieri - Fressynet C.E. Η εταιρεία διατηρείται μέχρι το 1873, έχοντας μετονομαστεί σε "Ελληνική Εταιρεία των Μεταλλουργιών Λαυρίου", κατασκευάζοντας εγκαταστάσεις στο λιμένα του Λαυρίου, στη θέση "Εργαστηριάκια" και αναλαμβάνει την παραγωγή αργυρούχου μολύβδου από τις σκωρίες. Το 1865 διαθέτει 18 καμίνους, εγκαταστάσεις μεταλλοπλυσίας, μηχανουργείο και σιδηρόδρομο, απασχολώντας, το 1867, 1.200 εργαζόμενους, τεράστιο αριθμό για την εποχή.

Το 1869 ανακύπτει το Λαυρωτικό ζήτημα, καθώς η εταιρεία διεκδικεί από το ελληνικό κράτος τις αρχαίες εκβολάδες, με αποτέλεσμα τη σύγκρουσή της με αυτό. Η λύση στο ζήτημα που προέκυψε ήταν, μετά από διαπραγματεύσεις, να δημιουργηθούν δύο εταιρείες: Η Εταιρεία των Μεταλλουργιών Λαυρίου (ελληνική) και η "Μεταλλεία Καμάριζας" (1873). Το 1876 η δεύτερη παραχωρεί τη θέση της στην γαλλική εταιρεία "C.F.M.L. (Compagnie Francaise des Mines du Laurium)", την οποία ιδρύει και πάλι ο Σερπιέρι και κατασκευάζει νέο εργοστάσιο στη θέση "Κυπριανός". Η εταιρεία αυτή θα επιζήσει μέχρι το 1877 και το Λαύριο ακολουθεί έκτοτε την πορεία των δύο νέων εταιρειών: Οικίες και καταστήματα ανήκαν στις εταιρείες, που έχουν αναλάβει και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των εργαζομένων, την κατασκευή σχολείων, ναών, λιμενικών εγκαταστάσεων. Το 1880 εμφανίζεται η πρώτη σοβαρή κρίση: Οι τιμές του μολύβδου πέφτουν διεθνώς και οι εταιρείες αντιμετωπίζουν οικονομική κρίση. Το βασικό πλήγμα και στις δύο το επέφερε ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος. Το 1930 η ελληνική εταιρεία εκποιείται σε μια βρετανική, η οποία διακόπτει τις εργασίες, ενώ η γαλλική συνεχίζει, αλλά με μειωμένες δραστηριότητες. Στα τέλη της δεκαετίας του 1920 και ενώ ο πληθυσμός της πόλης έχει μειωθεί κατά 50%, εγκαθίστανται σε αυτήν πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία, που της δίνουν νέα ζωή. Η γαλλική εταιρεία επιζεί και του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και, τη δεκαετία του 1950, αρχίζει και πάλι η εντατική εκμετάλλευση των σκωριών, των εκβολάδων και των μεταλλείων. Η εταιρεία, ωστόσο, αναγκάστηκε να διακόψει τις δραστηριότητές της το 1982, ως συνέπεια της αποβιομηχάνισης που επεκτάθηκε σε όλη τη χώρα τη δεκαετία του '80. Τότε δημιουργήθηκε στη θέση της η κρατική εταιρεία ΕΜΜΕΛ (Ελληνική Μεταλλευτική Μεταλλουργική Εταιρεία Λαυρίου) η οποία λειτούργησε έως το 1992. Οι περισσότερες μονάδες διέκοψαν τη λειτουργία τους και περισσότερο από το 20% των κατοίκων της πόλης, έχοντας πληγεί από την ανεργία, την εγκαταλείπουν. Το 1994 το εργοστάσιο της Γαλλικής Εταιρείας Μεταλλείων Λαυρίου στον Κυπριανό αγοράστηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού, κηρύχθηκε διατηρητέο μνημείο και παραχωρήθηκε στο ΕΜΠ το οποίο δημιούργησε εκεί το Τεχνολογικό Πολιτιστικό Πάρκο Λαυρίου. (Βικιπαίδεια)

Ερωτήσεις:

1. Ποια νομίζετε ότι θα ήταν η αντιμετώπιση των παιδιών, αν μάθαιναν εγκαίρως την αλήθεια που τους κρύβουν οι μεγάλοι;
2. Ποιο είναι το «όνειρο που τρίζει» μέσα στο οποίο ζουν οι μεγάλοι, σύμφωνα με το Σαββόπουλο;
3. σελ.205 του βιβλίου, ερωτήσεις 1 - 3